

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi: 2 Kasım 2021; Revize Edilmiş Hali: 25 Kasım 2021; Kabul Tarihi: 25 Kasım 2021

PANDEMİ GÖLGESİNDE BREXIT: BİRLEŞİK KRALLIK VE AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİLERİNE ETKİLERİ

Musa KESKİN¹

ÖZ

Birleşik Krallık (BK)'ın Avrupa Birliğinden (AB) ayrılmasını nitelendirmek için kullanılan Brexit kavramı, siyasi etkilerinden daha çok yaratacağı ekonomik etkilerle tartışılmaktadır. Bu çalışmada taraflar arasında yürütülen müzakerelerde gündeme gelen çeşitli Brexit senaryoları ve anlaşmanın yapılmasıyla birlikte BK ve AB'de görülen ekonomik etkiler değerlendirilmiştir. Tüm senaryolarda çıkan ortak sonuç, Brexit'in hem BK hem de AB ekonomisini olumsuz etkileyeceği ancak BK ekonomisine olan olumsuz etkisinin AB ekonomisinde yaratacağı olumsuz etkiden daha fazla olacağı yönünde olmuştur. Çalışmada bu etkiler; Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH), Kişi Başına Düşen Milli Gelir, Dış Ticaret ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar açısından analiz edilmiştir. Müzakereler sonunda BK ve AB arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birlikte dış ticarete büyük aksamlar ve düşüşler meydana gelmiştir. Ayrıca anlaşmanın ilk aylarında özellikle BK'nın GSYİH oranında azalma meydana gelirken AB'nin BK'daki yatırım oranında ve emek göçünde de düşüşler yaşanmıştır. Ancak 2020 yılı başında başlayan ve Büyük Buhrandan sonra görülen en büyük ekonomik kriz olarak nitelendirilen Covid-19 pandemisi, Brexit'in yarattığı olumsuz ekonomik etkilerin tam olarak tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu yüzden Brexit'in ekonomik etkilerinin uzun vadede daha net bir şekilde ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Serbest Ticaret Anlaşması, Dış Ticaret

Jel Kodları: F15, F13, F10

BREXIT IN THE SHADOW OF PANDEMIC: THE IMPACTS ON THE ECONOMIES OF THE UNITED KINGDOM AND THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT

The concept of Brexit, which is used to characterize the departure of the United Kingdom (UK) from the European Union (EU), is discussed with its economic effects rather than its political effects. In this study, various Brexit scenarios that came to the agenda in the negotiations between the parties and the economic effects in the UK and the EU with the conclusion of the agreement were evaluated. The common result in all scenarios is that Brexit will negatively affect both the UK and the EU economy, but the negative impact on the UK economy will be greater than the negative impact on the EU economy. These effects in the study is analyzed in terms of Gross Domestic Product (GDP), Per Capita National Income, Foreign Trade and Foreign Direct Investments. With the entry into force of the Free Trade Agreement signed between the UK and the EU at the end of the negotiations, major disruptions and decreases occurred in foreign trade. In addition, in the first months of the agreement, there was a decrease in the UK's GDP ratio, while there were also decreases in the EU's investment rate and labor migration in the UK. However, the Covid-19 pandemic, which started at the beginning of 2020 and is described as the biggest economic crisis after the Great Depression, makes it difficult to fully detect the negative economic effects of Brexit. Therefore, it is estimated that the economic effects of Brexit will emerge more clearly in the long run.

Key Words: European Union, Free Trade Agreement, Foreign Trade

Jel Codes: F15, F13, F10

¹ Dr.Öğr.Üyesi, musakeskin@aydin.edu.tr, İstanbul Aydın Üniversitesi, 0000-0001-8693-2682

GİRİŞ

Brexit kelimesi, “Britanya” kelimesi ile İngilizce çıkış anlamına gelen “exit” kelimelerinin birleştirilmesiyle, Birleşik Krallık’ın (BK) Avrupa Birliği’nden (AB) ayrılmasını ifade etmek amacıyla kullanılan bir kelimedir. Brexit’in konuşulmaya başlandığı ilk günlerden itibaren Brexit’in gerek BK gerek AB, gerekse de dünyadaki diğer ülkeler için ekonomik ve siyasi sonuçları tartışılmaya başlanmıştır. Aslında Brexit’in dış politika, güvenlik, siyasi ve hukuki gibi birçok alanda sonuçları olmakla birlikte, bu sonuçlar içinde en çok, ekonomik sonuçlarının ülkelerde tedirginlik yarattığı görülmektedir. AB’den ayrılma türü bir olayın daha önce yaşanmamış olması nedeniyle tarafların önünü görememesi, ayrılma sürecinin nasıl işleyeceği ile ilgili müzakerelerin uzaması ve taraflar arasında başlangıçta yaşanan anlaşmazlıklar, diğer ülkelerle ekonomik, hukuki ve siyasi ilişkilerin nasıl yürütüleceği konusundaki belirsizliklerin, bu tedirginliğin en önemli nedeni olduğu söylenebilir.

Ayrıca 2020 yılının ilk aylarında başlayan ve tüm dünyaya yayılan Covid-19 pandemisi nedeniyle eve kapanma ve karantina zorunluluğu, esas olarak yarattığı sağlık sorunlarına ilave olarak, çok sayıda firmanın üretimini azaltmasına veya durdurmasına, uluslararası ticaretin yavaşlamasına, istihdam azalışlarına ve ülke milli gelirlerinde düşümlere yol açmıştır. Dolayısıyla Brexit’in ekonomik maliyetinin tahmin edilmeye çalışıldığı bir ortamda pandeminin yol açtığı ilave ekonomik sorunlar, sadece Brexit’ten kaynaklanan maliyeti tahmin etmeyi de zorlaştırmıştır.

Bu çalışmada, Brexit’in kısa tarihi ve nedenleri, Brexit müzakerelerinde hangi senaryoların üzerinde durulduğu ve bu senaryoların BK ve AB ekonomilerine olan muhtemel etkilerinden bahsedildikten sonra, 01 Ocak 2021 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Brexit’in tarafların ekonomileri üzerinde yarattığı ilk etkiler açıklanmaya çalışılacaktır. Böylelikle Brexit sonucu meydana gelmesi beklenen ekonomik etkilerin, ilk aylarda hangi oranlarda gerçekleştiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1. BREXİT’İN NEDENLERİ VE TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ

1.1. Brexit’in Nedenleri

BK’nın Brexit kararı alması ile ilgili olarak birçok neden saymak mümkündür. Bu nedenleri genel olarak ekonomik, politik ve sosyokültürel nedenler olarak ayırmak mümkündür.

Brexit kararının ekonomik nedenlerden biri, BK’nın AB bütçesine yaptığı mali katkının gittikçe artması, bunun da hem BK halkında hem de politikacılarda hoşnutsuzluk yaratmasıdır. Çünkü AB mevzuatı özellikle üyesi olan gelişmiş ülkelere, nispeten daha yoksul olan AB üyesi ülkelere yeni yatırımlar yapılması için bazı maddi yükümlülükler getirmektedir. Örneğin BK AB bütçesine 2008 yılında 2.7 milyar Sterlin net katkı sağlamışken, ekonomisi iyileştikçe 2013 yılında bu rakam 11.3 milyar Sterline kadar çıkmıştır. Dolayısıyla BK bütçesine olan faturası gittikçe yükselmiştir. Diğer bir ekonomik neden ise AB mevzuatının, AB dışındaki ülkelerle ticareti sekteye uğrattığı düşüncesidir. BK içindeki bir grup, bu mevzuatın BK’nın diğer ülkelerle olan ticaretini zorlaştırdığı kâmasını taşıdığı için Brexit’i savunmaktadır. Brexit’in bir diğer nedeni ise, AB’nin emeğin serbest dolaşımını kolaylaştırmasının sonucu olarak BK’nın büyük bir göç almasıdır. Bu durum, gelen ucuz işgücü

nedeniyle BK vatandaşlarını iş kaybı riskine maruz bıraktığından, Brexit'i savunan düşüncelerde de zaman içinde artış meydana gelmiştir (Boyle, 2021).

Dolayısıyla Brexit yanlısı kampanyalar özellikle AB vasıtasıyla Merkezi ve Doğu Avrupa ile Kuzey Afrika ve Orta Doğu'dan gelen göçmenlerin çokluğu üzerine kurulmuştur. Çünkü bu bölgelerden gelen göçmenler sağlık, eğitim, sosyal hizmet gibi bazı alanlarda devlet bütçesinden finanse edilmekte olduklarından hem devlet bütçesine yük oluşturmaktalar hem de BK vatandaşlarının sosyal hizmetlerden daha az yararlanmalarına neden olmaktadır. AB üzerinden gelen bu nüfusun daha düşük ücretle çalışmaya razı olması ise, BK vatandaşlarının hem istihdam sorunu yaşamasına hem de daha düşük ücretle çalışmak zorunda kalmalarına yol açmaktadır. Bunun yanında Brexit yanlıları, AB'nin iş dünyasına getirdiği kural ve düzenlemeler ile kısıtlamalara neden olduğunu savunmaktadırlar (Day, 2018:32-35). Dolayısıyla Brexit sayesinde ekonomik bağımsızlığın kazanılacağı düşünülmektedir. Hatta ekonomik bağımsızlığın ötesinde, AB içinde olunması durumunda AB hukukunun BK hukukundan üstün tutulduğu ve Brexit sayesinde bunun kırılarak ulusal özerkliğin sağlanacağı düşünülmektedir (Arnorsson ve Zoega, 2016:5). Nitekim İngiltere başbakanı Boris Johnson'ın 2021 yeni yıl konuşmasında Brexit'i kastederek "özgürlüğümüzü elimize aldık" ifadesi bu görüşü desteklemektedir. Aslında bu ifadenin, sadece ekonomik özgürlüğü değil, AB'nin getirmiş olduğu diğer mevzuatı da terk ederek, her alanda yaşanacak bir özgürlüğü kastettiği açıktır. Dolayısıyla tüm bu düşüncelerle AB üyeliğini bir yük olarak gören BK vatandaşlarının yarından fazlası, AB'den ayrılma yönünde oy vererek Brexit'i desteklemişlerdir.

1.2. Brexit'in Tarihi Gelişim Süreci

Bir ülkenin AB üyeliğinden çıkışını Lizbon Anlaşması'nın 50. maddesi düzenlemektedir. Buna göre ilgili ülkenin çıkış talebini AB Konseyi'ne iletmesi, ardından yapılacak AB Zirvesi tarafından belirlenecek ilkeler çerçevesinde AB'den çekilmeye ilişkin kuralların ve yeni ilişki şeklini belirleyecek bir anlaşmanın müzakere edilmesi, uzlaşma halinde anlaşmanın akdedilmesi gerekmektedir. Daha sonra bu anlaşmayı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyinin onaylaması gerekmektedir. Müzakere süresi ise azami iki yıl olarak belirlenmiştir. Müzakere süreci bitene ve yeni anlaşma yürürlüğe girene kadar ilgili ülkenin tam üyeliği sürmektedir. İki yıl içinde müzakereler sonucunda anlaşma olmazsa, müzakereler otomatik olarak biterek üyelik düşmektedir. İki yıllık müzakere süresi tüm üye ülkelerin onaylaması halinde uzatılabilmektedir (Foreign and Commonwealth Office, 2008:34).

1973 yılında AB'ye dahil olan BK, 23 Haziran 2016'da yapılan halk oylamasıyla ve % 52 sonuçla AB'den ayrılma kararı almıştır. Dolayısıyla BK'nın, 29 Mart 2017'de Lizbon antlaşmasının 50. Maddesi uyarınca AB'den ayrılmak için Brüksel ile müzakerelere başlamasıyla da Brexit süreci resmen başlamıştır. 14 Kasım 2018'de, taraflar Brexit geçiş dönemi sona erdikten sonra gelecekteki BK-AB ilişkisine ilişkin bir taslak çekilme anlaşması yapmışlardır. AB liderleri, 25 Kasım 2018'de çekilme anlaşmasını onaylamış, ancak İngiltere Parlamentosu Ocak-Mart 2019'da yapılan üç oylamada da anlaşmayı reddetmiştir. Bunun üzerine Brexit önce 31 Ekim 2019'a, sonra da 31 Ocak 2020'ye kadar ertelenmiş, bu tarihte de BK AB'den resmen ayrılmıştır. Daha sonra ise Brexit sonrası ilişkilerin şeklinin

belirleneceği 11 aylık bir geçiş dönemi başlatılmıştır. Bu dönemde BK, Gümrük Birliği (GB) ve Ortak Pazar (OP) ile tüm Birlik politikalarına katılmaya devam etmiştir. Geçişten sonra ise, ticaret ve doğrudan yabancı yatırım (DYY) gibi konularda engelleri düşük tutmayı öneren (Örn; sıfır gümrük vergisi, miktar kısıtlamalarının olmaması vb.) ancak bağlayıcı olmayan kapsamlı düzenlemeleri içeren bir anlaşma yapılması hedeflenmiştir. 24 Aralık 2020 tarihinde BK ve AB arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) ile de görüşmeler sona ermiş ve 01 Ocak 2021 tarihinden itibaren BK, AB OP'sinden ve GB'den çıkmış ve BK için AB hukuku resmen sona ermiştir (Walker, 2021). Dolayısıyla BK hem AB ile hem de diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini yaptığı STA'lar ile yürütmektedir.

2. TARTIŞILMIŞ OLAN BREXIT SENARYOLARI VE YAPILAN ANLAŞMA

2.1. Tartışılmış Brexit Süreci Senaryoları

BK halkının ve parlamentosunun Brexit kararından sonra çok sayıda Brexit senaryosu gündeme gelmiş ve ekonomik etkileri kapsamında bu senaryolarla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu kapsamda Brexit'in tam olarak yürürlüğe gireceği ve geçiş sürecinin sona ereceği tarih olan 31 Aralık 2020'den önce BK ve AB arasındaki ayrılığın anlaşmalı mı yoksa anlaşmasız bir Brexit şeklinde mi gerçekleşeceği, anlaşmalı olursa nasıl bir model ile bu anlaşmanın yapılacağı ve bu senaryoların taraf ülke ekonomilerine nasıl bir etkisi olacağı ile ilgili olarak hem siyasi hem de akademik çevrelerde uzun tartışmalar yapılmıştır. Bugüne kadar AB'den böyle bir ayrılık yaşanmamış olması, tartışmaların uzun ve çok boyutlu olmasının en önemli nedeni olmuştur.

Bu senaryoların çeşitliliği ve her bir senaryonun ayrı ekonomik sonuçlarının olması, ülke ve şirket yöneticileri ile finansal piyasalarda da önlerini görememe ve planlama zorluklarına neden olmuştur. Özellikle ticari mevzuata getirilecek yeni düzenlemelerle ilgili ve işgücü hareketliliğinin azalmasıyla ilgili beklentiler ve süreçle ilgili başlangıçta artan belirsizlik, Brexit kaygılarının artmasına neden olmuştur. Sürecin ekonomik olduğu kadar politik ve güvenlik başta olmak üzere diğer disiplinleri de içeren karmaşık bir yapıya sahip olması, etkilerinin değerlendirilmesi için hukukçular, politikacılar, iktisatçılar gibi çok çeşitli disiplinlerden uzmanların katılımını gerektirmiştir (Stetovic, 2020:40).

Brexit sürecindeki senaryolar genellikle; BK'nın Norveç gibi AB'ye üye olmayan ülke olarak AB ile ilişkilerini düzenlediği yumuşak senaryo ve BK'nın AB'yle tercihli ticari anlaşmasının (TTA) olmadığı, sadece Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün üyesi olarak AB ile ilişkilerini düzenleyecek sert senaryo olmak üzere iki grupta tartışılmıştır. Ayrıca bu senaryoların arasına; BK'nın AB ile Serbest Ticaret Bölgesi (STB) veya GB'yi içerebilecek karşılıklı ticaret anlaşması yapabileceği yarı sert Brexit senaryosu eklenmiştir (Emerson vd.,2017:20). Bu senaryolar ayrıntılı şekilde aşağıda sıralanmıştır:

1. BK'nın Mart 2019'dan itibaren hem OP'nin hem de GB'nin üyesi olduğu statükoya yakın bir senaryo,
2. BK'nın OP'nin bir parçası olduğu, ancak GB'nin olmadığı 2 yıllık bir geçiş sürecinin olduğu senaryo,
3. BK'nın GB'nin bir parçası olduğu, ancak OP'nin olmadığı 2 yıllık bir geçiş sürecinin olduğu senaryo,
4. BK ve AB arasındaki ticaretin iki yıllık bir geçiş dönemi sonunda, DTÖ kurallarına göre düzenlendiği anlaşmasız bir Brexit senaryosu,

5. İki yıllık bir geçiş dönemi olmayan, OP ve GB üyeliğinin olmadığı, anlaşmasız bir Brexit senaryosu (Greater London Authority [GLA], 2018:12-17).

Her ne kadar Brexit gibi bir olay daha önce yaşanmasa da, AB'nin birçok ülkeyle çeşitli ticaret ve işbirliği anlaşmaları bulunmaktadır. Dolayısıyla AB'nin BK ile yaptığı Brexit görüşmelerinde bu anlaşmalar birer senaryo olarak gündeme gelmiş ve üzerlerinde tartışılmıştır. AB'nin değişik ülkelerle yaptığı ve bir Brexit senaryosu olarak gündeme gelen ticaret anlaşmaları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo-1: Avrupa Birliği'nin Diğer Ülkelerle Yapmış Olduğu Anlaşma Modelleri

No.	Senaryo	Değerlendirme
1	Avrupa Ekonomik Bölgesi (AEB)	Statükoya yakın, BK'nın tercih edebileceği bir modeldir.
	AEB + GB	Statükoya çok yakın, BK'nın tercih edebileceği bir modeldir.
2	Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)	AB piyasalarına erişimin kısıtlı olduğu, BK'nın istemeyeceği bir senaryodur.
	DTÖ + Yoğun Rekabet	Vergiler konusunda işbirliğinin olmadığı, rekabetin düzenlendiği bir senaryodur
3	Tercihli Modeller	
	3.1. Basit STA (BSTA)	Mümkündür, ancak BK daha kapsamlı bir STA istemektedir.
	3.2. STA + GB	BSTA'dan daha olasıdır. Ancak BK GB'yi istememektedir.
	3.3. İsviçre Modeli	Daha esnek ancak BK için uygun değildir.
	3.4. Kapsamlı Ekonomik Ticaret Anlaşması (Kanada Modeli)	Kapsamlı, BSTA'nın daha ilerisinde, AB müktesebatını içermektedir.
	3.5. Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret (DKSTA) Anlaşması (Ukrayna Modeli)	Derin ve kapsamlıdır. AB müktesebatını içermektedir.
	3.6. İstikrar ve Ortaklık Anlaşması (Balkanlar Modeli)	DKSTA'dan daha zayıf, AB'ye üye olmaya aday ülkeler için olup, BK'ya uygun değildir.
	3.7. Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması (Kazakistan Modeli)	DTÖ'den biraz daha fazla işbirliğini öngörür ancak işbirliği oldukça sınırlıdır. BK'ya uygun değildir.
	3.8. Stratejik Ortaklık	Liderler zirvesi düzeyinde küresel diplomasi içerir.
	3.9. Stratejik Ortaklık + DKSTA	BK DKSTA'ya uzak durmamakta olup, olasılık dahilindedir.

Kaynak: Emerson vd., 2017:26

Bu senaryolardan yumuşak bir Brexit senaryosu olarak görülen AEB, dört özgürlük olarak sayılan; malların, sermayenin, hizmetlerin ve emeğin serbest dolaşımına imkân veren, herhangi bir iç sınır veya diğer düzenleyici engel olmayan bir bölge olarak tanımlanmaktadır. Ancak AEB, ortak tarım veya balıkçılık politikalarını, adalet ve içişleri, dış ve güvenlik politikasını kapsamamaktadır. GB'de ise tüm üye devletler, AB dışından AB'ye giren mallar üzerinde gümrük kontrollerinin uygulanmasında bir dizi ortak kurallara uymak zorundadırlar. Bu, AB'ye dışarıdan gelen malların ortak bir dış tarifeye tabi olduğu anlamına gelmektedir. Bu mallar daha sonra birlik içinde serbestçe dolaşabilmektedirler. GB'ye üye olan ülkeler, üye olmayan ülkelerle ticaret anlaşmaları müzakere edemez ve kendi tarifelerini uygulayamazlar. Bir ülkenin AB GB'sinin bir parçası olması mümkündür, ancak bu Türkiye örneğinde olduğu gibi, OP'ye üye olduğu anlamına gelmemektedir.

Yumuşak Brexit senaryosunun gerçekleşmesinin, BK'nın OP'ye erişim sağlamak için AEB üyeliğinde kalması ya da AEB üyeliği kadar elverişli bir ticaret anlaşması yapması ile mümkün olacağı öngörülmüştür. Bu, BK-AB ticaretinin tarifelere tabi olmadığı anlamına gelmektedir. Ayrıca BK'nın, AB ile tarife dışı engelleri azaltmak için politikalar uygulamasını ve bu konuda AB düzenlemelerine uymasını gerektirmektedir. Bu durum genellikle Norveç tipi bir senaryo olarak adlandırılmaktadır (GLA, 2018:13). Norveç tipi senaryo, AB'nin diğer ülkelerle kurduğu en yakın ilişki modeli olarak

görülmektedir. Bu modelde Norveç OP'ye giriş karşılığında, insanların AB ile serbest dolaşımını kabul etmektedir. Modelde Norveç GB dışında olmasından dolayı, gümrük maliyetleriyle karşılaşmakta ve AB'nin üçüncü ülkelerle yapmış olduğu ticaret anlaşmalarına katılmamaktadır. AB ile tarım ve balıkçılık hariç ticaretinde sıfır vergiden faydalanmaktadır. Ancak AB bütçesine önemli miktarda katılım payı ödemek zorundadır. Norveç modelinden sonra AB piyasalarına en geniş katılım sunan model ise, çeşitli sektörlerde ikili anlaşmaya dayanan İsviçre Modelidir. Bu modelde AB vatandaşlarının serbest dolaşımı ve mevzuatı kabul edilmekte ve daha düşük de olsa bir miktar AB katkı payı ödenmektedir. Ancak özellikle finansal sektör olmak üzere AB piyasalarına giriş biraz daha kısıtlanmıştır (Bisciari, 2019:7-8). AB genel olarak mal, hizmet, sermaye ve işgücü özgürlüğünün bölünmez bir paket olduğunu düşündüğünden, İsviçre Modeline yakın kapsamlı bir anlaşma talep etmiştir (Emerson vd., 2017:27).

Sert bir Brexit senaryosu ise, BK'nın DTÖ kuralları altında AB ile ticaret yapmasını gerektirmekteydi. Bu durum tarife dışı engellerin, yumuşak Brexit senaryosunda varsayılanlardan daha yüksek bir seviyeye yükseltilmesini gerektiriyordu. Ayrıca BK'nın, AB ile Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA) yapmaması durumunda, AB pazarına erişimi de kısıtlanacaktı. Yani, üçüncü bir ülke olarak görülecekti. Yukarıdaki iki senaryonun haricinde, literatüre yarı sert Brexit olarak giren orta senaryonun tam olarak nasıl olduğu konusunda ise bir fikir birliği oluşmamıştır. Bu senaryoların etkilerinin ise sektörler arasında tekdüze olmamakla birlikte, genellikle olumsuz olacağına dair temel bir görüş oluşmuştur. Brexit'ten en çok etkilenecek sektörlerin finans, sigorta, imalat, inşaat ve Ar-Ge sektörleri olacağı düşünülmektedir. Nitekim Brexit'in yatırımlar üzerine uzun vadede meydana gelecek olumsuz etkilerine ek olarak, BK'da firmaların 2017 yılında % 40'ının sürecin yarattığı belirsizlikten olumsuz etkilenmeye başladığını ortaya koymuştur (GLA, 2018:13-15).

BK ve AB arasında artık geçerli bir STA imzalandığından dolayı ve bu çalışmanın kapsamı itibarıyla senaryoların daha fazla detaylarına girilmeyecektir.

2.2 Yapılan Serbest Ticaret Anlaşması

Yapılan müzakereler neticesinde 24 Aralık 2020'de BK ve AB, gelecekteki ticaret ilişkileri konusunda bir anlaşmaya varmış ve 30 Aralık 2020 tarihinde BK ile AB arasında bir STA imzalanmıştır. Toplam 1246 sayfa olan ve 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren geçici olarak uygulanmış olan bu anlaşma, 01 Mayıs 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma sadece mal ve hizmet ticaretini değil, aynı zamanda yatırım, rekabet, devlet yardımı, vergi şeffaflığı, hava ve karayolu taşımacılığı, enerji ve sürdürülebilirlik, balıkçılık, veri koruma ve sosyal güvenlik koordinasyonu gibi çok çeşitli alanları da kapsamaktadır (European Commission, 2021). Böylelikle yaklaşık beş seneden fazla bir süredir devam eden Brexit senaryolarının tartışılma süreci de böylece son bulmuştur.

Bu anlaşmaya göre BK artık AB bloğunun ve GB'nin bir parçası değildir. Anlaşmaya göre taraflar ticareti yapılan mallar için tarife ve kota uygulamayacaktır. Ancak taraflar uygun görecekları bürokratik uygulamaları yapabileceklerdir. Dolayısıyla bu durum anlaşmanın tarife dışı engellere açık kapı bıraktığını göstermektedir. Bu yüzden imzalanan STA ve gelinen aşama sert bir Brexit

senaryosunun gerçekleştiği şeklinde değerlendirilmektedir. Yine de anlaşma, BK ekonomisini anlaşmasız Brexit'in olumsuz etkilerinden korumakta ve kısa vadede mallar üzerindeki tarifeleri ve kotaları ortadan kaldırmaktadır. Çünkü anlaşmasız bir Brexit uçurumun kenarı olarak görülmektedir. Bu yüzden anlaşmasız bir Brexit alternatifi göz önüne alındığında, tatmin edici bir anlaşma olarak kabul edilmektedir. Tarım ve otomotiv dahil olmak üzere birçok endüstri tarafından da memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak anlaşma ticaret açısından dört önemli dezavantaj içermektedir. Bunlar; artan bürokrasi şeklinde kendini gösteren tarife dışı engeller, ticari hizmetlerin sınırlandırılması, finansal hizmetlerle ilgili az sayıda hüküm içermesi ile orta ve uzun vadede tarife ve kota potansiyelinin bulunmasıdır (Syrrakos, 2021:4).

Nitekim bu dezavantajlar özellikle 2021'in ilk aylarında taraflar arasındaki ekonomik ilişkilerde görülmüş ve ticarete yavaşlamalar göze çarpmıştır. Ancak kısa vadede resmi tarife ve kotaların olmaması, ara malı ithalatı veya ihracatı yapmak zorunda olan firmaları oldukça rahatlatmıştır.

Bu anlaşma ile serbest dolaşım hakkı da kaldırılmıştır. BK vatandaşları her 180 günde sadece 90 gün AB'nin Schengen bölgesinde kalabilecekken, AB vatandaşları BK'da 180 gün kalabileceklerdir. Bu durum özellikle hizmet sektöründe faaliyette gösteren ve diğer tarafta çalışan uzman meslek sahiplerini vize yenileme problemleriyle baş başa bırakacaktır.

Daha önce AB hukukuna göre üçüncü ülkelerle ticaretini düzenleyen BK, AB'den ayrılmasıyla birlikte, AB üyesi olmayan diğer ülkelerle ikili STA'lar yapmaktadır. Bu kapsamda Türkiye - BK STA'sı 29.12.2020 tarihinde imzalanmış, 20 Nisan 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3. BREXİT'İN BİRLEŞİK KRALLIK VE AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİLERİNE ETKİLERİ

Aslında Brexit fikri ilk gündeme geldiğinde bunun nasıl ve hangi senaryo ile gerçekleşeceğinden ziyade, BK ve AB ekonomilerine etkisinin ne olacağı üzerine tartışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Ancak ekonomik etkilerin bu senaryolara göre değişmesi ve senaryo ile bağlantılı olması, her iki tarafın da en az olumsuz etkiyle bu birlikteliği sonlandırabilecekleri bir senaryo üzerinde anlaşma üzerinde gayretlerini yoğunlaştırmalarına neden olmuştur. Brexit'in her iki tarafın ekonomisine olan etkilerinin farklı derecelerde de olsa olumsuz olacağı ise tüm araştırmalarda ortaya çıkan ve kabul edilen bir olgu olmuştur. Her ne kadar BK'nın AB ekonomisi içerisinde önemli bir yeri bulursa da, yapılan araştırmalar ve tahminler BK'nın ekonomik kaybının AB ekonomisinin kaybından daha fazla olacağını öngörmektedir. Bu yüzden araştırmaların büyük kısmı Brexit'in BK ekonomisine olan kaybının derecesini belirlemeye yönelmiştir. Brexit'in olumsuz etkisinin uzun vadede daha çok hissedileceği ve tahminlerin genellikle uzun vadeyi kapsamaması nedeniyle bu bölümde anlaşma öncesi yapılan tahminlere de yer verilmiştir.

3.1. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve Kişi Başına Milli Gelir Üzerine Etkileri

Tüm araştırmalarda, Brexit'in GSYİH ve refah açısından ekonomik etkisinin hem BK hem de AB açısından negatif olacağı öngörülmektedir. Ancak diğer ekonomik etkilerde olduğu gibi BK'daki kayıpların AB'deki kayıplardan daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. Bunun nedeni ise, AB'nin BK

için önemli bir ihracat ve tedarik bölgesi olmasıdır (Bisciari, 2019:10). Ancak uzun vadeli etkinin tahmin edilmesi için henüz çok erken olduğu değerlendirilmektedir (Marshall, Jack ve Jones, 2021:3). Ancak tüm Brexit senaryolarında BK'nın reel GSYİH'sının AB'de kaldığı durumun daha altına düşeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla her durumda hem AB hem de BK için kaybet-kaybet durumunun yaşanacağı düşünülmektedir. (Bisciari, 2019:5-29)

Emerson (2017) çeşitli araştırmalardan elde ettiği sonuçlara göre AB-27'nin 2030'a kadar ekonomik kaybının iyimser ve kötümser senaryolara göre GSYİH'sının toplam % 0,11-0,52 arası gibi oldukça önemsiz düzeyde olacağını tahmin ederken, BK'da bu kaybın % 1,31-4,21 arasında olacağını tahmin etmektedir. Bu etkiler detaylı olarak Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo-2: Brexit Senaryolarının Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'ne Uzun Vadeli Etkisi (Gayri safi Yurtlçi Hasıladaki Azalma)

Araştırmayı Yapanlar	Avrupa Birliği-27		Birleşik Krallık	
	%	€ (milyar)	%	€ (milyar)
Ottaviano/LSE				
İyimser: İsviçre Modeli	- 0.12	- 14.5	- 1.28	- 33.0
Kötümser: DTÖ Modeli	- 0.29	- 35.1	- 2.61	- 67.3
Aichele/Felbermayr/IFO				
İyimser: İsviçre Modeli	- 0.1	-12.1	- 0.64	- 16.5
Kötümser: DTÖ Modeli	- 0.3	-36.3	- 2.3	- 59.3
OECD				
İyimser: Ticaret, DYY ve göçte azalma	-		- 2.7	- 69.7
Merkezi: Orta derecede azalma	-		- 5.1	- 131.6
Kötümser: Büyük derecede azalma	- 0.8	-96.9	- 7.7	- 198.7
Roja-Romagosa/CPB, Hollanda				
İyimser: 10 yıl sonra STA	- 0.6	-72.7	- 3.4	- 87.7
Kötümser: DTÖ Modeli	- 0.8	- 96.9	- 4.1	- 105.8
Booth/Açık Avrupa				
İyimser: BK tüm dünya ile tek taraflı STA+deregülasyon			+ 1.5	38.7
Kötümser: DTÖ Modeli	- 0.34	- 41.2	- 2.2	- 56.8
BK Hazinesi				
İyimser: İsviçre Modeli	-		- 3.8	- 98.0
Merkezi:Gümrük Birliği Modeli	-		- 6.2	- 160.0
Kötümser: DTÖ Modeli	-		- 7.5	- 193.5
Ortalama				
İyimser:	- 0.11	- 13.3	- 1.31	- 33.8
Kötümser:	- 0.52	- 63.0	- 4.21	- 108.6

Kaynak: Emerson vd., 2017:30

Ancak Brexit'in ekonomi üzerine yapacağı uzun vadeli etkiler tahmin edilmeye çalışıldığı için ve bu etkiyi net olarak hesaplamının zor olması nedeniyle birçok araştırmada tahmin sonuçları genellikle belirli bir rakam aralığı olarak verilmektedir.

Dhingra ve Sampson (2019) çalışmalarında, Brexit'in BK'da Kişi Başına Milli Gelir (KBMG) üzerine etkisini dört senaryoya göre araştırmışlardır. (i)Yumuşak senaryoda BK OP'de kalmayı sürdürürken, GB'den ayrılmaktadır. (ii) Theresa May'in istediği modelde ise, BK OP'den ayrılırken, GB'yi sürdürmektedir. (iii) Boris Johnson'un modelinde BK, GB'den ve OP'den ayrılırken, AB ile Kanada arasındaki anlaşmaya benzer şekilde AB ile STA yapılmaktadır. (iv) Sert Brexit senaryosunda ise BK ve AB ilişkileri DTÖ temelinde yürütülmektedir. Yazarların bu senaryoların uygulanması

durumunda Brexit'in BK'da KBMG üzerine on yıl sonra yapacağını tahmin ettikleri etkinin derecesi Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo- 3: Brexit'in Birleşik Krallık Kişi Başına Milli Geliri Üzerine Etkisi

Modeller	BK KBMG'deki Değişim	
	%	Sterlin
Yumuşak Brexit - Norveç Modeli	- 1.6	- 500
Theresa May Modeli – Gümrük Birliği Modeli	- 1.7	- 500
Johnson'un Görüşü - Kanada Modeli	- 2.5	- 800
Sert Brexit - Dünya Ticaret Örgütü Modeli	- 3.3	- 1000

Kaynak: Dhingra ve Sampson, 2019:2

Tablo 3'ten de görüleceği üzere her senaryoda BK'nın KBMG'inde bir azalmanın olduğu dikkat çekmektedir. Günümüzde yapılan anlaşma ise tam olmamakla birlikte Kanada modeli ile benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu tahmine göre BK'nın GSYİH'sının 10 yıl sonra yaklaşık % 2.5 düşmesi beklenmektedir.

Mion ve Ponattu (2019) ise Brexit'in etkilerini sert Brexit ve yumuşak Brexit senaryosuna göre ve AB üyesi ülkelerin BK'ya coğrafi yakınlığına göre incelemiştir. Sert senaryo söz konusu olduğunda, BK'nın refahının yıllık % 2,39, kişi başına gelirinin 873 Euro ve yıllık milli gelirinin 57 milyar Eurodan fazla azalması beklenmektedir. BK refahındaki bu düşüşün, verimlilikte % 2,20 azalmanın ve fiyatların % 2,25 artmasının bir sonucu olarak gerçekleşeceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle, 750.000'den fazla insanın da daha iyi beklentiler için BK'dan başka yerlere ayrılacağı öngörülmektedir. Aslında tüm AB ülkelerinin Brexit'ten az veya çok olumsuz etkileneceği tahmin edilmektedir. Örneğin İrlanda gibi BK'ya yakın bazı ülkelerde refah kaybının kişi başına 700 Euro'dan fazla azalması beklenirken, Avusturya gibi BK'dan uzak diğer bazı ülkelerde ise bu kaybın kişi başına yaklaşık 80 Euro civarında olması beklenmektedir. AB için bu maliyetin yaklaşık 43 milyar Dolar olacağı hesap edilmektedir. Yumuşak Brexit senaryosu söz konusu olduğunda ise BK'da refahın kişi başına 491 Euroya eşdeğer % 1,34 oranında azalacağı, milli gelirdeki azalmanın 32 milyar Euro'dan fazla olacağı ve bu durumun 400.000'den fazla insanın BK'dan ayrılmasına neden olacağı tahmin edilmektedir. BK'ya yakın ülkelerde kişi başına gelirden yaklaşık 400 Euro, uzakta olan ülkelerde ise yaklaşık 20 Euro düşüş yaşanacağı tahmin edilmektedir. AB ülkeleri için toplam maliyetin ise 23,8 milyar Euroya kadar çıkacağı öngörülmektedir.

Stetovic (2020) coğrafi yakınlığa göre ekonomik etkileri incelediği çalışmasında, BK'ya coğrafi yakınlık veya kültürel nedenlerle daha fazla bağımlı olan AB ülkelerinin GSYİH azalışı açısından daha fazla etkileneceğini tahmin etmektedir. Örneğin GSYİH'lardaki azalışların 2030 yılına kadar İrlanda'da % 3,5'un üzerinde, Belçika'da ise % 2 olması beklenmektedir. Öncelikle BK'ya çok yakın olan İrlanda, daha sonra ise BK ve AB arasındaki geçiş yolu üzerinde bulunan Belçika ve Hollanda gibi ülkelerin, ticaretin azalmasının ülke gelirlerine yansıtılacak olması nedeniyle en fazla olumsuz etkilenecek ülkeler olduğu tahmin edilmektedir.

Brexit'in belirsizlik içinde olan sürecinin anlaşmayla bitmesine rağmen, Covid-19'un ekonomiye olan olumsuz etkisinin sürmesi nedeniyle, ekonomide yaşanan olumsuzlukların hemen bitmeyeceği tahmin edilmektedir. Nitekim BK'nın 2021 yılı büyüme tahmini, Covid-19 nedeniyle 5.9'dan 3.4'e aşağı yönlü olarak revize edilmiştir. BK ekonomisinin özellikle ticaretin azalmasından dolayı uzun vadede % 3.5 küçüleceği tahmin edilmektedir (NIESR, 2021:4-13). Dolayısıyla Brexit'in BK'da uzun vadede düşük büyüme yaratacağı tahmin edilmektedir. Ancak Brexit nedeniyle BK GSYİH'sında uzun vadede sadece % 4'lük bir düşüş meydana geleceği, bunun da % 1.4'ünün geçiş sürecinde zaten meydana geldiği tahminler arasındadır (Harari, 2020:7). Dolayısıyla AB üyeliğinin tamamen sonlandığı ve anlaşmanın yürürlüğe girdiği 01 Ocak 2021'den itibaren geçecek sürede milli gelir kaybın öngörülenlerden düşük olacağı tahmin edilmektedir.

Görüleceği üzere hangi senaryo benimsenirse benimsensin, hem BK hem de AB üyesi tüm ülkelerde Brexit'in GSYİH ve KBMG'lerde düşüşe yol açacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla BK yanında AB üyesi tüm ülkelerin az veya çok bu karardan olumsuz olarak etkileneceği öngörülmektedir.

3.2. Ticaret Üzerine Etkileri

Brexit'in görünür ve görünmez engeller nedeniyle maliyet artışına yol açması nedeniyle ekonomik etkilerinin en fazla mal ve hizmet ticaretinde görüleceği değerlendirilmektedir. BK açısından bakıldığında ticaret engellerinin artışı, BK'nın AB'den ithal ettiği malların fiyatının artmasına ve ihracat fırsatlarının azalmasına yol açacaktır. Bu yüzden BK'nın, AB'de karşılaştırmalı üstünlüklerinin olduğu endüstrilerde maliyetlerinin artışına bağlı olarak bu üstünlüğünü kaybedeceği tahmin edilmektedir (Dhingra ve Sampson, 2019:3). BK'dan mal ve hizmet ithal eden AB üyesi ülkelerdeki endüstrilerde de benzer durum yaşanacağı ve ithal mallarının fiyatının yükseleceği beklenmektedir.

BK AB bütçesinin % 14,8'ini, nüfusunun % 12,5'ini, AB dışına ihracatının ise % 19,4'ünü oluşturmaktadır. BK AB ile ticaretinde yaklaşık % 20 ihracat açığı vermektedir. AB toplam GSYİH'sının % 2,5'i kadar BK'ya ihracat yaparken, BK AB'ye GSYİH'sının % 7,5'inden daha fazla miktarda ihracat yapmaktadır. AB'nin BK'dan ithalatı GSYİH'sının sadece % 1,5'i iken, BK'nın AB'den ithalatı GSYİH'sının % 11,9'u kadardır. Dolayısıyla BK'nın AB'ye ekonomik olarak daha bağımlı olduğu görülmektedir. Ancak Brexit'ten AB'nin her ülkesinin aynı oranda etkilenmeyeceği düşünülmektedir. Örneğin BK'ya ihracatı en yüksek olan İrlanda, Belçika ve Hollanda en fazla etkilenen ülkelerdir. İthalat açısından değerlendirildiğinde ise yukarıdaki 3 ülkeye ilave olarak Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi en çok etkilenen ülkelerdir (Stetovic, 2020:44-46). BK ve AB arasındaki mal ve hizmet ticaretinin oranı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo-4: Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık Arasındaki Mal ve Hizmet Ticareti (2015 Yılı)

		İthalat (milyar €)	GSYİH %’si	İhracat (milyar €)	GSYİH %’si	Ticaret (milyar €)	GSYİH %’si
MAL	AB-27	184	1.5	306	2.5	491	4
	BK	306	11.9	184	7.1	491	19.1
HİZMET	AB-27	122	1	94	0.8	216	1.8
	BK	94	3.6	122	4.7	216	8.4

Kaynak: Emerson vd. 2017:10-13

AB-27'den BK'ya en fazla ihracat gerçekleştiren ülke 68 milyar Euro ile Almanya'dır. Onu sırasıyla Hollanda (34 milyar Euro), Fransa (28 milyar Euro) takip etmektedir. İthalat tarafından bakınca ise, yine benzer bir tablo görülmektedir. Almanya 34 milyar Euro ile liderken, onu Fransa (20 milyar Euro), Hollanda (19 milyar Euro) takip etmektedir (Emerson vd., 2017:10). Dolayısıyla bu ülkelerin Brexit nedeniyle meydana gelecek BK ile olan ticaretinde meydana gelecek engeller dolayısıyla daha fazla etkileneceği tahmin edilmektedir.

BK pazarının AB pazarına göre daha küçük olmasından dolayı Brexit'in ticaret üzerine olan olumsuz etkisinin BK'da AB'den daha fazla olacağı, ancak her halükarda iki tarafın ticaretini de olumsuz etkileyeceği öngörülmektedir. Maliyet artışına yol açan faktörler ise; ek sınır kontrolleri, sınırlardaki gecikmeler ve bürokratik işlemlerin fazlalaşmasıdır (Choi vd., 2021:14-20). Hatta Brexit'in BK ve AB arasındaki ticareti daha maliyetli hale getiren kalıcı olumsuz etkilerinin ve şoklarının Covid-19'un etkisinden daha uzun ve kalıcı olacağı öngörülmektedir (Koecklin, 2021). Nitekim taraflar arasındaki ticarete gümrük vergileri olmasa da, özellikle gümrüklerde kontrol vb. maksatlarla bürokratik işlemlerin uzayacak olması, sınırlarda oluşacak uzun kuyruklar ve artan işlem maliyetleri, her iki taraf ülke firmalarında ticaretin maliyetini artıracaktır. Covid-19'un etkisi uzun vadede de olsa geçecekken, Brexit nedeniyle yapılacak ticari düzenlemeler uzun yıllar devam edecektir.

3.3. Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Emek ve Diğer Göstergeler Üzerine Etkileri

Brexit'in ekonomiler üzerine yaptığı bir diğer etki ise DYY'lerde görülmektedir. Brexit'in DYY akışları açısından BK ekonomisine etkisinin negatif, AB-27 ekonomisine ise pozitif olacağı düşünülmektedir. Nitekim fabrikalarını BK'dan herhangi bir AB ülkesine taşıyan firmaların BK'ya olan olumsuz etkisinin, BK pazarına yeni fabrika kuracak firmaların olumlu etkisinden fazla olduğu tespit edilmiştir (Bisciari, 2019:4). Çünkü AB üyeliği mevzuat açısından ülkelerin bir diğer ülkede yapacağı DYY'yi kolaylaştırmaktadır. Ancak Brexit ile birlikte sağlanan bu kolaylık ortadan kalktığından dolayı, AB üyesi ülkelerin BK'da DYY yapma oranının azalacağı beklenmektedir.

Brexit ile birlikte, BK ile AB arasında OP'nin dört ayağı olarak kabul edilen mal ve hizmetler ile sermayenin serbest dolaşımı yanında, insanların ve emeğin de serbest dolaşımı sona erecektir. Hizmet ihracatı tarifeye tabi değilken, BK'nın AB'den ayrılması durumunda hizmet ticaretinin de maliyetini artıran bir takım tarife dışı engellerle karşılaşma riski muhtemel olarak görülmektedir (Hope, 2019:6-7). Çünkü Brexit'ten önce, belirli konularda uzman olan işgücü kolaylıkla yer değiştirerek diğer ülkede çıktı artışına katkıda bulunuyordu. Ancak Brexit ile birlikte bu durumun değişerek uzman personelin diğer ülkede istihdamı zorlaşacağından, ticaretten elde edilen kazançlarda ve dolayısıyla çıktıda da bir azalma meydana gelecektir.

Brexit'in yürürlüğe girmeden önce AB vatandaşlarından BK'da ikamet eden kişi sayısının 3.5 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yaklaşık 2 milyonu çalışan iken, 100 bin kişinin ise işsiz olduğu tahmin edilmektedir. Çalışanların büyük kısmının ise; tarım, perakende ve inşaat sektörlerinde istihdam edildiği tahmin edilmektedir. AB-27'de yaşayan BK nüfusu ise 1.2 milyon

civarındadır. Bunun da 800 bini aileleriyle birlikte ve çalışır durumdadır. (Emerson vd., 2017:17) Dolayısıyla Brexit ile birlikte büyük bir nüfusun çalışma zorluğu nedeniyle yer değiştirmesi gündeme gelecektir. Bu nüfustan aileleriyle birlikte diğer taraf ülkede çalışanlar göz önüne alındığında, bu durumun hem BK hem de AB için önemli bir sorun olacağı açıktır.

Emeğin serbest dolaşımının kalkmasının, özellikle BK'da AB ülkelerinden işe alımlarda karşılaşılan vize maliyetini artıracak olması nedeniyle, bazı küçük firmaları zorlayacağı beklenmektedir. Özellikle AB'den düşük ücretli emeğe ihtiyaç duyan konaklama sektöründeki firmalar, Covid-19'dan sonra bunun ekonomik etkisini daha fazla hissedeceklerdir (Marshall, Jack ve Jones, 2021:14). Emeğin serbest dolaşımını olmadığında, net AB göç seviyesinin her yıl mevcut rakamdan 62.000 ila 100.000 kişi daha düşük olacağını tahmin edilmektedir (GLA, 2018:15). Dolayısıyla her ne kadar dışardan ucuz işgücüne karşı BK'da bir tepki olsa da, bazı küçük ölçekli firmaların işgücünün maliyetinin artmasından dolayı zorluk yaşayacağı beklenmektedir.

Brexit ile birlikte BK artık AB'nin üyesi olmadığından dolayı AB bütçesine katkıda bulunması gerekmeyecektir. Bu da AB bütçesinde 9 milyar Euro eksilme anlamına gelmektedir (Emerson vd., 2017:18). Dolayısıyla BK'nın AB bütçesine yaptığı net katkının bir kısmı veya tamamı, kendisine tasarruf olarak kalacaktır. (Bisciari, 2019:5-6) Ancak BK'nın AB bütçesine yaptığı katkıdan elde edeceği mali tasarrufların GSYİH'sının ancak % 0.3'ü kadar olacağı tahmin edilmektedir. (Dhingra vd., 2017:666) Bunun yanında diğer ülkelerle yapacağı STA'larından elde edeceği kazancın ise GSYİH'sının ancak % 0.2'si kadar olacağı değerlendirilmektedir. (Her Majesty Government, 2018:71)

Latorre vd.lerinin (2019) yaptığı ve Brexit nedeniyle GSYİH, toplam ihracat ve toplam ithalatta Tarife Dışı Engeller (TDE), DYY ve Gümrük Tarifelerinin yaptığı etkileri yumuşak ve sert Brexit senaryolarına göre inceleyen araştırmada da, BK'nın AB'ye göre Brexit'ten daha olumsuz etkilendiği göze çarpmaktadır. Tahmin sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo-5: Brexit'in Çeşitli Makro Ekonomik Göstergeler Üzerine Etkisi

	GSYİH				TOPLAM İHRACAT				TOPLAM İTHALAT			
	Yumuşak Senaryo		Sert Senaryo		Yumuşak Senaryo		Sert Senaryo		Yumuşak Senaryo		Sert Senaryo	
Gösterge	AB	BK	AB	BK	AB	BK	AB	BK	AB	BK	AB	BK
TDE	-0.10	-0.82	-0.18	-1.47	-1.47	-7.63	-2.52	-12.86	-1.68	-6.23	-2.87	-10.55
DYY	-0.06	-0.41	-0.12	-0.83	-0.07	0.08	-0.13	0.15	-0.01	-0.22	-0.02	-0.37
Gümrük Tarifeleri			-0.06	-0.39			-1.48	-7.98			-1.66	-6.63
Toplam	-0.16	-1.23	-0.35	-2.53	-1.54	-7.54	-3.48	-16.94	-1.69	-6.44	-3.82	-14.42

Kaynak: Latorre vd., 2019:19

Tahmin sonuçlarının hem BK hem de AB'de bir düşüşe işaret ettiği göze çarpmaktadır. Ancak gelecekte makroekonomik göstergelerin toplamda yine artış yönlü olmaya devam edeceği ancak artış oranının Brexit öncesine göre düşük kalacağı öngörülmektedir. Nitekim en kötü senaryoda dahi BK vatandaşlarının 15 yılda KBMG'lerinin her yıl % 0.7 olmak üzere bugüne göre % 10 daha fazla olacağı

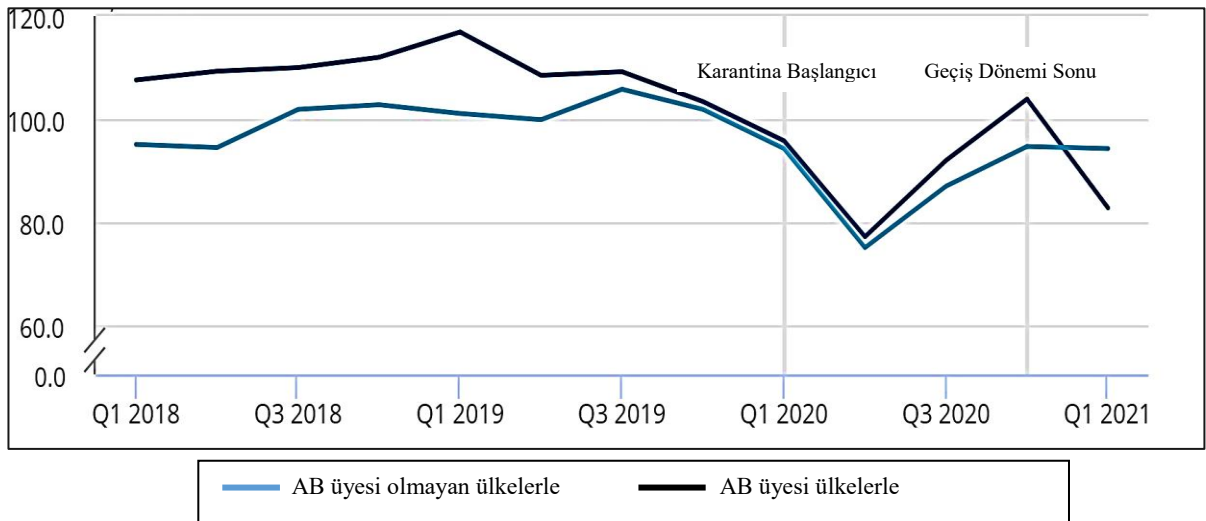
tahmin edilmektedir (Tetlow ve Stojanovic, 2018:23-24). Buna rağmen Brexit'in BK'ya uzun vadeli ekonomik maliyetinin Covid-19'un maliyetinin iki katından daha fazla olacağı tahmin edilmektedir (Reenen, 2020). Ticaretin önündeki engeller ne kadar fazla olursa, ekonomiler üzerindeki olumsuz etkinin o kadar büyük olacağı tahmin edilmektedir. Brexit'in yarattığı bu düzenlemelere ekonomilerin alışmasının ancak uzun vadede gerçekleşeceği düşünülmektedir. Uzun vade olarak nitelendirilen bu sürenin yaklaşık 10-20 yıl sürebileceği değerlendirilmektedir (Harari, 2020:3-12).

Görülebileceği üzere Brexit'in hem BK hem de AB ekonomilerine olumsuz yansıtacağı, ancak BK'daki olumsuz etkinin AB'den daha fazla olacağı tahmin edilmiştir. Olumsuz etkinin ise ticaretin önüne çıkacak dolaylı engeller yoluyla olacağı düşünülmüştür. Tüm araştırmalarda bu etkinin derecesinin ise BK ve AB arasında yapılacak olan anlaşmanın şekline bağlı olduğu düşünüldüğünden, değişik senaryolara göre tahminler yürütülmüştür. Brexit'in ekonomiler üzerindeki en az olumsuz etkisinin ancak yumuşak bir Brexit senaryosu içinde olacağı öngörülmüştür.

4.2. Brexit'in Gerçekleşen İlk Ekonomik Etkileri

Daha önce BK ve AB arasında nasıl bir Brexit anlaşmasının imzalanacağına odaklanmış olan çevreler, 01 Ocak 2021'den itibaren dış ticaret esnasında sınırlarda neler yaşanacağı ve Brexit'in etkilerinin nasıl görüleceği hususlarına odaklanmışlardır.

BK'nın AB ve AB üyesi olmayan ülkelerle mal ticareti karşılaştırıldığında, geçiş döneminin sonuna kadar AB ile olan mal ticareti, AB üyesi olmayan ülkelere daha fazla iken, 2021 yılının başından itibaren AB ile olan ticaretinde göreceli olarak büyük düşüş yaşanmıştır (Bkz. Şekil 1).

Şekil-1: Birleşik Krallık'ın Toplam Mal Ticareti (Milyar, Sterlin)

Kaynak: Office for National Statistics_a (ONS_a), 2021.

2019 yılının 3. çeyreğinde ticaret oranı hem birbirine yaklaşıyor, hem de düşmeye başlamıştır. 2020'nin 2. çeyreğinde pandeminin ilk dalgasının bitmesiyle oranlar artmaya başlasa da, geçiş döneminin bitmesiyle birlikte ticaret rakamlarının da sert olarak düştüğü görülmektedir. AB ile ticaretin düşmesinde sınırlarda ve gümrüklerde yaşanan belirsizlik, karmaşa ve bürokratik işlemlerin fazlalığı rol

oyarken, AB dışı ülkelerle ile ticaretin düşmesinde ise, henüz birçok ülkeyle STA yapılmamış olmasının rolü büyüktür.

2018 yılının ilk çeyreği ile karşılaştırıldığında 2021 yılının ilk çeyreğinde, AB üyesi olmayan ülkelerle olan mal ticareti % 0.8 düşerken, AB ile olan mal ticareti % 23.1 düşmüştür. AB ile olan ticareti 2020'nin 4. Çeyreği ile karşılaştırıldığında ise 2021'nin ilk çeyreğinde % 20.3 düşmüştür. AB üyesi olmayan ülkelerle olan ticaret ise % 0.4 düşmüştür (ONS_a, 2021). Dolayısıyla özellikle AB ile olan ticaretteki bu yüksek oranlı düşüşün Brexit kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. 2020'nin son çeyreğindeki artışın ise geçiş döneminin sonuna yaklaşırken mal stoklamak amacıyla yapıldığı tahmin edilmektedir. Ancak sorun sadece AB ülkeleri ile olan ticarete değil, üçüncü taraf ülkelerle de yaşanmaktadır. Bunun sebebi ise bu ülkelerle daha önce AB mevzuatına göre ticaret yapılırken, Brexit'ten sonra dış ticaretin BK'nın bu ülkelerle yapması gereken STA çerçevesinde yürütülmesi gerekmesidir. Bununla birlikte BK'nın STA yapmadığı ülkelerin bulunması, bu ülkelerle dış ticaret yapan firmaların zorluk yaşamasına neden olmaktadır.

Ticarette azalma özellikle 2021 yılının ilk aylarında daha belirgin olarak göze çarpmaktadır. OP'den ve GB'den ayrılmanın, OP ve GB içinde kalan modellenmiş bir BK'ya kıyasla BK'nın Ocak 2021 itibariyle toplam mal ticaretinin % 22 oranında düşmesine yol açtığı tahmin edilmektedir. Bu oranın önümüzdeki aylarda daha da artması beklenmektedir (CER, 2021:1). BK'nın Ocak 2021'de toplam ihracatı % 19,3 düşerken, AB'ye olan ihracatı % 40.7 düşmüştür. Toplam ithalatı ise % 21.6 azalırken, AB'den olan ithalat % 28.8 azalmıştır. AB üyesi olmayan ülkelere olan ihracatı % 8 düşerken, ithalatı % 9 düşmüştür. Ticaretteki bu düşüşün bir kısmı pandeminin etkisinden kaynaklanırken, bir kısmı Brexit beklentisiyle önceden yapılan stoklamadan kaynaklanmaktadır. İthalat Şubat 2021'de kısmen toparlanırken, ihracatın çok daha zayıf bir toparlanma gösterdiği tahmin edilmektedir (Lyon ve Dhingra, 2021:2). Dolayısıyla pandemi yaklaşık bir seneden fazla bir süredir devam ederken ticaretin Ocak 2021'de keskin bir şekilde düşmesi Brexit'in etkisini net olarak ortaya koymaktadır.

BK ve AB arasındaki ticaret oranlarındaki azalmanın Mayıs 2021'de de devam ettiği görülmektedir. BK istatistik ofisinin tahminine göre OP'den ve GB'den ayrılma BK'nın AB'ye olan toplam mal ticaretini Mayıs 2021'de Mayıs 2019'a göre 10 milyar sterlin azaltmıştır. Bu yaklaşık % 13.5 oranında bir azalmaya karşılık gelmektedir. Ancak AB ve BK istatistik ofislerinin verileri ve tahminleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa İstatistik Ofisinin tahminine göre 2019 Mayıs ayına kıyasla BK'nın AB ile olan mal ticareti % 23 azalmıştır. Yine BK İstatistik Ofisinin tahminine göre BK'nın AB'den ithalatı % 17, ihracatı % 4 azalmışken, Avrupa İstatistik Ofisinin tahminine göre ithalatı % 11, ihracatı % 19 azalmıştır (Center for European Reform [CER], 2021:1-2). Dolayısıyla ticaret oranlarındaki bu azalmanın hâlâ devam ediyor olmasında, pandeminin yanı sıra Brexit'in de katkısının olduğunu söylemek mümkündür.

Hizmet sektöründe yaşanan değişimin de ne kadarının Covid-19 pandemisinden, ne kadarının ise Brexit kaynaklı olduğunu kısa vadede tespit etmek zordur. 2019 yılının 1. çeyreği ile kıyaslandığında 2021 yılının 1. çeyreğinde BK'da toplam hizmet ithalatı % 24.2, hizmet ihracatı ise % 11.7 düşmüştür.

AB ile olan ticaretin AB üyesi olmayan ülkelere göre daha fazla düştüğü göze çarpmaktadır. AB'ye hizmet ihracatı % 14.7, hizmet ithalatı % 38.8 düşerken, AB'ye üye olmayan ülkelerle olan ticaretteki düşüş sırasıyla % 9.9 ve % 11.3 olmuştur. Düşüşün nedeninin Covid-19 mu yoksa Brexit mi olabileceğinin tespit etmek amacıyla BK Ulusal İstatistik Ofisi değişik aylarda işletmeler üzerinde bir anket çalışması yapmıştır. Düşüşün nedeninin coronavirus olduğunu belirten işletmelerin oranı Mayıs 2021'de % 27.6 iken Temmuz 2021'de 42.5'e çıkmıştır. Düşüşün nedeni olarak Brexit'i gösterenlerin oranı ise 18.8'den 13.9'a düşmüştür (ONS_b, 2021).

Yeni evrak işleriyle ilgili ilk kafa karışıklığı ve yeni kurallara uyum sağlamadaki zorluklar veya gecikmelere yakalanmamak için ticareti geçici olarak askıya alan firmaların varlığı ihracatın azalmasında önemli bir etken olmuştur. Bunun yanında firmaların Brexit öncesi AB'den ithalatlarını artırarak stoklarını doldurmaları nedeniyle, ithalatta yavaşlama yaşanmıştır. Almanya'nın BK'dan ithalatının, Ocak 2021'de, 2020'nin aynı ayına göre %56 düşerken, dünyanın geri kalanından yapılan ithalatında %10'luk bir düşüş meydana gelmesi, düşüşlerde Brexit'in etkisini ortaya koymaktadır. Özellikle BK'nın tarım ve gıda ürünleri ve deniz ürünleri ihracatı, stoklama zorluğu nedeniyle ilk günlerde büyük düşüşler yaşamıştır. Ayrıca AB'nin üçüncü ülkelere bazı tarım ürünlerinin ithalatını yasaklayan mevzuatı da, BK'dan AB'ye yapılan ihracatın düşmesinde önemli rol oynamıştır (Marshall, Jack ve Jones, 2021:4-5). Dolayısıyla Brexit'in etkisi her sektör için aynı olmayacaktır. AB ile entegre olmuş ve AB ile ticaret yapan sektörlerde olumsuz etki daha fazla hissedilecektir.

Ancak Brexit yürürlüğe girdiğinde Covid-19 nedeniyle zaten sınırların tam olarak açık olmaması ve dış ticaretin tam olarak yapılamaması, Brexit nedeniyle uğranılacak ekonomik kaybın boyutunun da tam olarak ölçülmesini geciktirmektedir. Çünkü dış ticarete yaşanan düşüşün Covid-19 kaynaklı mı yoksa Brexit kaynaklı mı olduğunu da ölçmek zorlaşmıştır. Bunun yanında devam eden seyahat kısıtlamaları, AB'de iş yapmakla birlikte hali hazırda evinden işleri takip eden mimar, avukat, danışman gibi meslek sahiplerinin, hangi mevzuatla karşılaşacakları konusunda da sorunların görülmesine engel olmaktadır (Marshall, Jack ve Jones, 2021:13-14). Ancak AB'den ayrılmanın tam etkisinin belirlenmesini geciktiren sadece Covid-19 değildir. Birçok Brexit değişikliği henüz yürürlüğe girmemiştir. Sınır kontrolündeki gecikme ve düzenleyici değişiklikler, uyum sağlamakta zorlanan işletmeler için kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Dolayısıyla Brexit'in ekonomik etkisinin tam olarak ancak 10 yıl sonra belirlenebileceği düşünülmektedir.

BK'nın AB OP'sinden ve GB'den çıkması, firmaların artık AB ile ticaret yapmak için önemli yeni engellerle karşı karşıya kalması anlamına gelmektedir. Her ne kadar STA mal ticaretinde tarife ve kotaların getirilmesini engellemiş olsa da, AB ile mal ticareti yapan firmaların gümrük ve sağlık kontrolleri gibi yeni tarife dışı engeller yanında, bir takım karmaşık kurallara uymak zorunda kalmaları ticareti zorlaştırmaktadır. Ayrıca 1.246 sayfalık STA'nın yürürlüğe girmeden sadece beş gün önce yayınlanması ve firmaların bu mevzata hemen hakim olamamaları birçok işletmenin 1 Ocak 2021'e hazırlıksız yakalanmasına ve sürecin daha da zorlaşmasına neden olmuştur. Koronavirüsün yıkıcı etkisi, firmaların Brexit'e hazırlanma yeteneklerini daha da engellemiştir. Firmaların yeni kurallara uyum

sağladıkça bu sorunların çözüleceği beklenmektedir. (Marshall, Jack ve Jones, 2021:2-3). Ancak bu anlaşmanın firmalar ve yetkililer tarafından okunması ve anlaşılması zaman alacaktır. Bazı maddelerin anlaşılmasına kadar geçecek zaman ise firmaların yatırımlarını ertelemelerine neden olacaktır. Bu sürede uluslararası rekabet avantajının kaybedilmesi riski de söz konusudur. Kaybedilmiş bu rekabet avantajını tekrar kazanmak ise oldukça zor olacaktır (National Institute of Economic and Social Research [NIESR], 2021:3).

Aslında Brexit'in olumsuz etkisinin en çok ticaretin önünde artan engellerde yaşanacağı, BK'nın OP'den ve GB'den ayrılması durumunda, ticaret problemlerinin meydana gelmesi beklenmekteydi. Yeni sınır kontrolleri ve gümrük formaliteleri gibi yeni kurallar nedeniyle 1 Ocak 2021'den itibaren ticarete ani kesinti olasılığı da bulunduğu öngörülmekteydi. Anlaşmalı bir Brexit gerçekleşse bile bürokratik belirsizliklerin ticareti olumsuz etkileyeceği tahmin edilmekteydi. Piyasalar AB ve BK arasında bir STA yapılacağını öngörüyordu ve iş çevreleri kendilerini bekleyen olumsuzlukların farkındaydılar (Harari, 2020:5-12). Gerçekten de STA'nın yürürlüğe girmesiyle BK ile AB arasındaki ticarete çarpıcı bir düşüş meydana gelmiştir. BK'nın AB'ye ihracatı Aralık 2020 ile Ocak 2021 arasında % 40 düşerken, dünyanın geri kalanına yapılan ihracat büyük ölçüde değişmeden kalmıştır. AB'den yapılan ithalat da aynı dönemde % 29 düşmüştür (Marshall, Jack ve Jones, 2021:4).

Firma bazında değerlendirildiğinde ise 2021 yılının ilk aylarında BK'da AB ile ticaret yapan firmaların % 24'ünün ihracatı, % 33'ünün de ithalatı düşmüştür. Düşüş oranının küçük firmalarda büyük firmalardan daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla küçük firmalar daha büyük risk altında bulunmaktadır. BK imalat firmaları aynı zamanda, AB piyasasında rekabet üstünlüklerini kaybedeceklerini düşünmektedirler. Taraflar arasındaki ticaretin 2/3'ü ara malı ticareti olduğundan dolayı, ara mallarının maliyetlerin artması, firmaların verimliliğini düşürecektir. Daha şimdiden BK'da firmaların % 33'ü maliyet artışlarından etkilendiklerini belirtmektedirler. Bu da tüketici fiyatlarının artışına neden olacaktır. Ayrıca Brexit sonrası Sterlin'in değer kaybetmesi ve ithal edilen ara mallarının fiyatının yükselmesi nedeniyle artan maliyetler, çalışanların ücretlerinde düşüşe yol açmaya başlamıştır (Lyon ve Dhingra, 2021:8-9). Bu nedenle, BK firmalarının AB pazarındaki ürün portföylerinde uzun vadede değişiklikler yaparak, AB ile daha az ürün çeşidi ile ticaret yapacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda özellikle daha az verimli olan ürünlerin ticaretinin duracağı beklenmektedir (Koecklin, 2021).

Brexit sonrası BK firmalarının yaşadığı en yaygın sorunların sınırdaki sorunlarla ilgili olduğu görülmektedir. Firmaların % 37'si sınırda gecikmeler yaşandığını, % 36'sı ek gümrük ve yönetim maliyetleri olduğunu, % 22'si ise gümrükte düzenleyici kontrollerle ilgili sorun yaşadıklarını belirtmektedirler. Ayrıca BK bazı ülkelerle henüz STA imzalamamıştır. İşletmelerin % 16'sı, üçüncü taraf ülkelerle hâlâ ticaret anlaşmalarının yapılmaması, tarife politikası ile ilgili belirsizlikler ve tarife değişiklikleri nedeniyle ticaretlerinin olumsuz etkilendiğini bildirmektedirler. Bu durumdan başta imalat sektörü olmak üzere mal ticareti yapan sektörler hizmet sektörüne göre daha fazla etkilense de, hizmet sektöründe özellikle perakende ve dağıtım sektörleri de olumsuzluk yaşayan sektörler arasındadır (Lyon ve Dhingra, 2021:10). İşletmeleri olumsuz etkileyen Brexit faktörleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo-6: Birleşik Krallık'ta İşletmeleri Olumsuz Etkileyen Brexit Faktörleri

Brexit Faktörü	Etkilenen Firma Oranı (%)	Sektör		
		İmalat	Uzmanlık ve BT Hizmetleri	Diğer Hizmetler
Ticaret Maliyetleri				
AB'den BK'ya ithalat sorunları	34	37	16	24
BK'dan AB'ye ihracat sorunları	29	41	8	16
Maliyet/Fiyat etkisi sorunu	33	32	13	31
AB Ticaret Engelleri				
Sınırlarda gecikmeler	37	47	11	10
Sınırlarda düzenleyici kontroller	22	26	4	21
Gümrük tarifelerindeki değişiklikler	16	17	5	14
Düzenleyici ticaret engelleri	13	15	4	13
İlave gümrük ve/veya yönetim maliyetleri	36	49	10	18
Ürünlerin AB'de satışı için yeniden kaydı	8	11	1	3
İnsana Yönelik Engeller				
İş seyahatleri için getirilen ilave maliyet ve zorluk	14	15	10	17
Diğer				
Döviz kuru hareketliliği	9	7	9	14

Kaynak: Lyon ve Dhingra, 2021:11

Brexit'e bağlı olarak dış ticaretin azalması beklentilere uygun olarak GSYİH düşüşüne de yol açmıştır. BK'nın GSYİH'sı pandeminin ilk aylarında % 20 düşmüş, kurtarma paketlerine rağmen 2021 yılı başlarında da Covid-19 vakalarının devam etmesi nedeniyle ekonomi olumsuz etkilenmeye devam etmiştir. Şubat 2021'de Covid-19 etkisinin görülme öncesine göre BK GSYİH'sı % 7.8 düşüktür. (Lyon ve Dhingra, 2021:2). GSYİH'nın artışına yönelik bir emare de görülmemektedir.

Brexit riski nedeniyle, İrlandalı firmaların yatırım oranının % 3.9, istihdam artış oranının ise Brexit referandumundan bu yana her yıl ortalama % 4.2 oranında azalttığı tahmin edilmektedir. ABD merkezli firmaların ortalama yatırım ve istihdam oranlarındaki düşüşler sırasıyla % 0.4 ve % 1.2'dir. (Hassan vd., 2020:4) Dolayısıyla AB mevzuatının yatırım ve emeğin değişimine getirdiği kolaylıklarla kıyaslandığında, diğer ülkelerdeki firmaların BK'da yapılacak yatırımlara şimdilik tereddütle yaklaştığı görülmektedir. Ancak yapılacak STA'ların içeriği ve yatırım kolaylıkları bu konuda belirleyici olacaktır.

Referandumdan sonra AB vatandaşlarının BK'ya göçü, referandumdan önceye göre çok daha az artmıştır (Bisciari, 2019:5). Nitekim BK'nın Brexit kararı almasında etken olan faktörlerden birinin BK'nın AB'den aldığı emek göçünden duyduğu memnuniyetsizlik olduğu göz önüne alındığında, BK ile AB arasındaki emek göçünün daha da sınırlanacağı beklenebilir.

SONUÇ

Görüleceği üzere AB tarihinde bir ilk yaşanmış ve BK, referandumda halkın çoğunluğunun istekleri doğrultusunda AB'den ayrılma demek olan Brexit kararı almıştır. Her ne kadar bu kararın alınmasında; AB'den BK'ya gelen ve halkın istemediği bir göç yaşanması, AB mevzuatının BK'nın ticaretini kısıtlaması, BK'nın AB'ye ödediği aidatların yüksekliği gibi faktörler konuşulsa da, BK'nın AB mevzuatına bağlı olmak istememesi ve diğer ülkelerle hem ticari, hem de siyasi ilişkilerini kendisinin düzenlemek istemesi, BK yetkililerinin ifadesiyle özgürlüğünü kendi eline almak istemesinin de önemli payı olduğunu söylemek mümkündür.

BK'nın aldığı Brexit kararını resmi olarak AB'ye bildirmesinden sonra, sürecin nasıl işleyeceği ve sonlanacağı ile ilgili olarak BK ve AB arasında, dört yıldan uzun süren bir müzakere süreci yürütülmüştür. Bu süreçte bilimsel çevreler Brexit'in özellikle ekonomik sonuçlarının ne olacağına dair araştırmalar ve tahminler yapmışlardır. Yapılan araştırmalar, ekonomik sonuçların taraflar arasındaki anlaşmanın şekline bağlı olacağını ortaya koymuştur. Bu kapsamda anlaşmanın şekli ile ilgili değişik senaryolar ve bu senaryoların tahmini sonuçları tartışılmıştır. Bu senaryolar arasında ekonomiyi en olumsuz etkileyecek senaryonun, taraflar arasında bir anlaşmaya varılamaması veya BK'nın AB'nin OP ve GB'sinden tamamen kopacağı ve sert Brexit olarak adlandırılan bir anlaşma olması senaryosu olduğu öngörülmüştür. Ancak yapılan tüm araştırmalar, daha yumuşak bir Brexit senaryosu gerçekleşse bile her iki tarafın ekonomisinin de Brexit kararından başta milli gelir olmak üzere çok sayıda ekonomik göstere açısından olumsuz etkileneceğini ortaya koymuştur. Ayrıca yapılan araştırmalar BK'daki olumsuz etkinin her durumda AB'den daha fazla olacağını tahmin etmiştir.

Nihayetinde Brexit müzakereleri taraflar arasında 24 Aralık 2020'de bir STA imzalanması ile sonuçlanmış, anlaşma 01 Ocak 2021 yılında yürürlüğe girmiştir. İmzalanan anlaşma ile BK, AB OP ve GB'sinden tamamen ayrılmış ve AB mevzuatından kopmuştur. Anlaşmanın, yürürlük tarihinden kısa bir süre önce imzalanmış olması, anlaşmanın yeterince incelenmeden uygulanmasını gerektirmiştir. Anlaşma, taraflar arasındaki mal ve hizmet ticaretine gümrük vergisi konulmasa da, bürokratik işlemlerin artışı dolaylı olarak ticari engellerin oluşmasına neden olmuştur. Nitekim bu durum, anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle gümrüklerde aşırı yığılmalara ve ticaretin gecikmesine yol açmıştır. 2021 yılının ilk aylarında Covid-19 öncesine kıyasla BK ve AB arasındaki ticarete önemli oranda düşüş meydana gelmiştir. Önümüzdeki yıllarda ise emeğin ve sermayenin yer değiştirmesindeki kısıtlamaların, DYY'lerde de artan oranlarda düşümlere neden olması beklenmektedir. Tüm bunların sonucu olarak da hem BK hem de AB'de GSYİH oranlarının düşmesi beklenmektedir.

Ancak Brexit'in ekonomik etkisini Covid-19'un etkisini yitirmesinden sonra ve uzun vadede daha net şekilde görmek mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Arnorsson, A. ve Zoega, G. (2016). *On the causes of brexit*, CESifo Working Paper, No. 6056, Center for Economic Studies and ifo Institute (CESifo), Munich.
- Bisciari, P. (2019). *A Survey of the Long-term Impact of Brexit on the UK and the EU27 Economies*, National Bank of Belgium Working Paper Document, No.366.
- Boyle, C. (2021). *Just what is the UK's problem with Europe?* www.cnn.com/2015/05/27/why-would-the-uk-want-to-leave-the-eu.html. 27 Mayıs 2021.
- Center for European Reform Bulletin. (2021, 12 Mart). *The cost of Brexit, January 2021: The end of transition edition*. by John Springford.
- Center for European Reform Bulletin. (2021, 21 Temmuz). *The cost of Brexit: May 2021*. by John Springford.
- Choi, H.S., Jansson, T., Matthews, A. ve Mittenzwei, Klaus (2021). European agriculture after Brexit: Does anyone benefit from the divorce?. *Journal of Agricultural Economics*, Vol. 72, No. 1, 3–24. doi: 10.1111/1477-9552.12396.

- Day, H.E. (2018). *Brexit: The Causes and the Consequences*, Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union: Vol. 2018, Article 5. DOI: 10.5642/urceu.201801.05.
- Dhingra, S., Huang, H., Ottaviano, G., Pessoa, J.P., Sampson, T. ve Reenen, J.V. (2017). “The Costs and Benefits of Leaving the EU: Trade Effects”, *Economic Policy*, 32(92), 651-705.
- Dhingra, S. ve Sampson, T. (2019). *Brexit Economics*, Centre for Economic Performans London School of Economics and Political Science, EA 048, London.
- Emerson, M., Busse, M., Di, S.M., Gros, D. & Pelkmans, J. (2017). *An Assessment of the Economic Impact of Brexit on the EU27*, European Parliament Policy Department A: Economic and Scientific Policy.
- European Commission (2021). *The EU-UK Trade and Cooperation Agreement*. www.ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en.
- Foreign and Commonwealth Office (2008). *Consolidated text of the EU treaties as amended by the treaty of Lisbon*. London.
- Greater London Authority [GLA] (2018). *Preparing for brexit*, 2018, Cambridge Econometrics. London.
- Harari, D. (2020). End of brexit transition period: Economic impact. *House of Common Library*, Briefing Paper No. 9096.
- Hassan, T.A., Hollander, S., Lent, L. & Tahoun, A. (2020). *The Global Impact of Brexit Uncertainty*, NBER Working paper Series, 26609.
- Her Majesty Government (2018). *EU Exit: Long term Economic Analysis*.
- Hope, M. (2019). *The Economic Impact of Brexit on London*, GLA Economics. London.
- Koecklin, M.T. (2021). *How are Covid-19 and Brexit affecting the products that UK firms trade?* Economics Observatory.
- Latorre, M.C., Olekseyuk, Z., Yonezawa H. & Robinson, S. (2019). *Brexit: Everyone Loses, but Britain Loses the Most*, Peterson Institute for International Economics Working Paper, 19-5.
- Lyon, J.D. ve Dhingra, S. (2021). *The impacts of Covid-19 and Brexit on the UK economy: early evidence in 2021*. Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, No.021.
- Marshall, J., Jack, M.T. & Jones, N. (2021). The end of the brexit transition period. Was the UK prepared?. *Institute for Government*, March 2021.
- Mion G. ve Ponattu D. (2019). *Estimating the impact of brexit on European countries and regions*, Policy Paper, Bertelsmann Stiftung.
- National Institute of Economic and Social Research [NIESR]. (2021). *National Institute UK Economic Outlook Brexit Britain in Covid Recovery Ward*, February 2021, Series A. No.1.
- Office for National Statistics_a [ONS_a] (2021). *The impacts of EU exit and the coronavirus on UK trade in goods*, 25 Mayıs 2021.
- Office for National Statistics_b [ONS_b] (2021). *The impacts of EU exit and the coronavirus (Covid-19) on UK trade in services: July 2021*, 27 Temmuz 2021.
- Reenen, J. (2020, 22 Ekim). *The cost of Brexit is likely to be more than double that of covid-it must be delayed*. <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2020/10/22/The-cost-of-Brexit-is-likely-to-be-more-than-double-that-of-COVID-it-must-be-delayed>, LSE BREXIT.
- Stetovic, M. (2018). Economic Impacts of Brexit to EU27 and UK. *Industrija*, Vol.46, No.2.
- Syrakos, D. (2021). *An evaluation of the EU-UK free trade agreement*. Future Economies Research and Policy Papers, 14, Manchester Metropolitan University.
- Tetlow, G. ve Stojanovic, A. (2018). *Understanding the economic impact of brexit*, Institute for Government. London.
- Walker, N. (2021). *Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union*, House of Commons Library Briefing Paper No.7960.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
